

dag van de

architectuur

Trouw
zaterdag 18 juni 2011

**Thema:
Zelfverzonnen
& Agenda**

dag van de
architectuur

2011
25

26
juni

powered by BNA

Bouwen in tijden van crisis: de architect moet zichzelf opnieuw uitvinden

De opdrachtenstroom halveerde en de bouwhausse van begin deze eeuw komt waarschijnlijk niet terug. Een flexibele architect vindt nieuwe projecten: hergebruik, renovatie en vervanging.

Peter Maurits

Hans van Heeswijk kijkt van zijn kantoorpand uit over het Amsterdamse Oostelijk Havengebied. "Bij die rode hijskraan, naast de terminal waar de cruiseschepen vertrekken, daar zijn we nu aan het bouwen", wijst hij. Van Heeswijk, architect van onder meer de Amsterdamse Hermitage en bestuurslid van de Bond van Nederlandse Architecten (BNA) straalt niet uit dat de crisis hard toeslaat in de architectuur. Hij praat ontspannen en optimistisch. Maar ook zijn eigen bureau wordt dit jaar mogelijk geraakt. En Van Heeswijk is geen uitzondering. Nadat de architectuur vanaf 2004 sterk kon meeliften op de grote projecten in de bouwsector en groeiende met sprongen van wel vijf tot zeven procent per kwartaal, gaat het sinds najaar 2008 slecht met de sector. "De bouwsector werd als geen ander geraakt door de economische crisis. Daarmee kwam een stop aan de hausse van projecten en stakte ook de stroom van ontwerp opdrach-

ten." Dat was op alle fronten te merken. Ondanks een kleine opleving in het eerste kwartaal van 2011, is de totale waarde van opdrachten in de woningbouw zestig procent lager dan drie jaar geleden. Hetzelfde geldt voor de bouw van kantoorpanden. Uiteindelijk hield ook de overheid de hand op de knip. Van Heeswijk: "Ongeveer een derde van onze sector zit daardoor zonder werk." De Amsterdamse architect blijft er rustig onder. "Het is mijn vierde crisis sinds ik afgestudeerd ben", verklaart hij. Zijn bedrijf heeft altijd met het economisch tij meebewogen. "In 1985 begon ik als eenmanszaak. In goede tijden groeiden we uit tot dertig man. Dan weer zakten dat terug naar vijftien en nu zitten we op twintig. Je moet flexibel zijn in ons beroep." Wel ziet Van Heeswijk een groot verschil met vorige crises. "De grote bouwhausse van de afgelopen jaren komt niet meer terug. Dat was na vorige zware periodes wel het geval." Hij legt uit dat de BNA onderzoek deed naar de toekomstige bouwopga-

ve in Nederland. "Het komende decennium stabiliseert de groei van de bevolking. Dat betekent simpelweg dat er geen grote nieuwe projecten meer nodig zijn. De aandacht zal voornamelijk komen te liggen op renovatie, hergebruik en vervanging van de huidige voorraad."

'Hergebruik van kerken is nodig, er staan er 4500 leeg'

De Delftse architect Harald Schout, brede glimlach, zonnebril in het haar, is het met hem eens. Hij vult aan dat het onvermijdelijk was dat een deel van de architectenbureaus uiteindelijk over de kop ging. "Neem nou de kantoorpanden. Jarenlang zijn er te veel vierkante meters gebouwd." Veel architectenbureaus dachten toen volgens hem alleen aan groter worden, en niet aan de lange termijn. "Reserves opbouwen was er niet bij. Dat is heel lang goed gegaan,

maar nu we in de magere jaren zijn aanbeland, en iedereen zich afvraagt wat we met al die gebouwde ruimte moeten, heeft de sector amper vet op de botten om die periode te overbruggen. Het zijn niet voor niets vooral de grotere bureaus die failliet gaan." Zelf voelde hij de crisis pas laat. Zijn sector, restauratiewerkzaamheden, wordt mede gevoed door overheids-subsidies die relatief lang bleven stromen. Ook die gelden drogen nu op en hij moet nadenken over hoe hij aan het werk kan blijven. Schout: "Collega-architect Loes Kellendonk en ik keken eens goed rond, op zoek naar wat er echt nodig was. We kwamen uit bij kerken." In Nederland staan ruim 4500 kerken leeg, verklaart hij, maar niemand wist precies hoe die het beste opnieuw kunnen worden gebruikt. "Duidelijk is dat mensen er op een bepaalde manier aan gehecht zijn. Ze hebben er immers jarenlang hun geloof beleiden. Het is daarom belangrijk dat we respectvol met die ruimte omgaan. Wij onderzoeken nu wat je het beste

met die ruimte kunt doen."

Op die manier boort Schout niet alleen een nieuwe markt aan. "We bouwen ook een expertise op, waardoor we meer kwaliteit kunnen leveren."

Ook Van Heeswijk ziet kansen in de crisis. "Na al die grote bouwprojecten, kan het nu weer meer over de kwaliteit gaan. Nederland is voor een groot deel ingericht door gemeenten en later door grote projectontwikkelaars. Voor hen was vooral snelheid en hoeveelheid belangrijk. Neem de galerijflats uit de jaren zestig. Waar het om ging was dat er in een zo kort mogelijke tijd zo veel mogelijk woonruimte beschikbaar kwam." Dat kwam schoonheid noch duurzaamheid ten goede denkt Van Heeswijk. "Nu moet er voor vele miljarden euro's onderhoud gepleegd worden aan die gebouwen." De architect ziet daar een belangrijk taak voor hem en zijn collega's weggelegd. "Wij kunnen die bestaande woningen beter en mooier maken. Dat gaat van kleine zaken zoals sanitair en isolatie tot het beter inrichten

van de openbare ruimte rondom die gebouwen. De centrale entreehal bijvoorbeeld, is vaak een betonnen hok met een kleine toegangsdeur. De toegang naar de straat is slecht en daardoor zijn het sociaal geen veilige plekken. Wij hebben de expertise om dat soort situaties te verbeteren." Hij hoopt dat die deels veranderende rol van de architect een cultuuromslag teweeg brengt. "De architect wordt vaak gezien als iemand die vanachter zijn bureau een gebouw tekent en dan een cheque int, maar hij kan veel meer. Omdat hij het ontwerp gemaakt heeft kent hij het als geen ander. Hij kan dus een coördinerende rol vervullen, het bouwproject regisseren, als adviseur en vertrouwensman optreden, kortom een centrale rol spelen in het gehele bouw- en verbouwproces. Daar zijn wij voor opgeleid. De laatste jaren zijn die kwaliteiten van de architect helaas vaak onbenut gebleven." En dat is niet alleen jammer voor de beroepsgroep denkt Van Heeswijk. "Dat is jammer voor heel Nederland."

Iedereen kan terecht in de architectenwinkel

Architecten zijn er niet alleen voor rijken en bedrijven, stelt Harvey Otten, architect en secretaris van de Kring Amsterdam van de Bond van Nederlandse Architecten (BNA). "Ook voor particulieren die willen bouwen of verbouwen kan de architect veel betekenen. Ons thema van dit jaar, zelfverzonnen, sluit daar helemaal bij aan." Om die boodschap bij een breder publiek te brengen start de Kring Amsterdam op de Dag van de Architectuur 'De Architectenwinkel'. Otten: "Dat is een eerste laagdrempelige stap voor de particulier om met een architect in aanraking te komen. De winkel komt op IJburg, en heeft eens per week een inloopspreekuur. Iedereen kan daar vrijblijvend advies vragen, gewoon even een half uurtje samen nadenken." Dat advies kan zowel om kleine als grote zaken gaan. "Hoe het huis beter geïsoleerd kan

worden of waar zonnepanelen nuttig zijn, welke vergunningen er nodig zijn voor een dakkapel. "Maar ook bij de uitgebreidere verbouwing kan een architect heel waardevol zijn. Ze weten hoe je de ruimte optimaal kunt gebruiken." In Delft, Rotterdam en Middelburg worden gelijksoortige projecten opgezet. En veel architectenbureau's houden dit jaar open huis tijdens de Dag van de Architectuur. Ze staan vermeld in de agenda achter in deze bijlage.

De architectenwinkels en het open huis van de architectenbureaus sluiten aan bij de landelijke publiekscampagne 'Goed plan? Architect!' van de BNA. Die is bedoeld om particulieren te laten zien wat een architect voor hen kan doen, ook bij kleinschalige (ver)bouwopdrachten. Meer informatie: www.goedplanarchitect.nl

Links: Hans van Heeswijk. Boven: het bureau van Van Heeswijk.

FOTO'S PATRICK POST